

**Громадська організація
«Південна фундація педагогіки»**

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ РОБІТ
учасників міжнародної
науково-практичної конференції**

**«ПСИХОЛОГІЯ І ПЕДАГОГІКА
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ
РОЗВИТКУ НАУК:
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ»**

17–18 грудня 2021 р.

**Одеса
2021**

УДК 159.9+37.01«313»(063)
П86

**Психологія і педагогіка на сучасному етапі розвитку наук:
П86 актуальні питання теорії і практики:** Збірник наукових робіт
учасників міжнародної науково-практичної конференції
(17–18 грудня 2021 р., м. Одеса). – Одеса: ГО «Південна фунда-
ція педагогіки», 2021. – 204 с.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

УДК 159.9+37.01«313»(063)

© Автори статей, 2021
© Південна фундація педагогіки, 2021

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

Вакась К. В.

МОТИВАЦІЯ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ9

Варе І. С.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ ЖИТТЄВИМИ
ЦІННОСТЯМИ ТА СМИСЛОЖИТТЄВИМИ ОРІЄНТАЦІЯМИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ 13

Годій М. Б.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ
ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ШКОЛЯРІВ 16

Горобець О. В.

ІМАГІНАЦІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ
В ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ..... 19

Гурницька Т. В.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНИХ ФОРМ МИСЛЕННЯ
В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ..... 25

Гуцуляк О. П.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО
САМОВИЗНАЧЕННЯ У ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ
В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ..... 28

Дем'янець Р. Р.

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СУЇЦИДАЛЬНИХ ПРОЯВІВ
У ПОВЕДІНЦІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ 32

Кононенко С. В.

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ КОМПОНЕНТІВ
ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ
СУЧАСНИХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ 35

Конякіна Ю. О., Джаббарова Л. В.

ОСОБЛИВОСТІ САМОСТАВЛЕННЯ ЧОЛОВІКІВ ТА ЖІНОК 39

Краснякова А. О.

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МОЛОДІ: ПРОБЛЕМИ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ 42

Миколенко Н. В.

ПРОБЛЕМА САМОЦІННОСТІ ОСОБИСТОСТІ
У ПСИХОЛОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ 45

ЛІТЕРАТУРА

1. Рамкова програма оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя. ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning [Electronic resource]. Available at: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/annex-recommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf>
2. Клименко Е. И. Информационно-коммуникативная компетенция – ключевое понятие современного образования. *Молодой ученый*, 22. 2015. С. 816–818. URL: <https://moluch.ru/archive/102/22425/>
3. Солдатова, Г. У., Нестик, Т. А., Рассказова, Е. И., & Зотова, Е. Ю. Цифровая компетентность подростков и родителей. Результаты всероссийского исследования. Москва : Фонд Развития Интернет. 2013.
4. Краснякова А. О. Інтернет-середовище як ресурс розвитку громадянської компетентності кіберпокоління. *Сучасна педагогіка та психологія: методологія, теорія і практика* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 4–5 грудня 2020 р.). К. : Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2020. С. 167–170.

Миколенко Н. В.

старший викладач кафедри практичної психології
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМА САМОЦІННОСТІ ОСОБИСТОСТІ У ПСИХОЛОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ

Самоцінність особистості як переживання цінності й унікальності власного «Я» та передбачуваної цінності його для інших [6], привертає все більше уваги психологів. Сформоване почуття самоцінності є ресурсом особистості, необхідною умовою психологічного комфорту людини, її емоційної стабільності, її розвитку та самореалізації. Несформованість самоцінності спричиняє негативні переживання, почуття невпевненості у собі, своїй здатності долати життєві труднощі та перешкоджає вибору особистістю адекватних способів взаємодії з собою та з іншими.

Актуальність проблеми самоцінності підсилюється тим, що психологічна допомога клієнтам із несформованою самоцінністю вимагає всебічного аналізу та осмислення цього феномену, психологічних механізмів та умов його розвитку в процесі практичної роботи.

Водночас, незважаючи на підвищений інтерес до проблематики самоцінності особистості, оцінка стану досліджуваної проблеми свідчить про те, що на сьогодні вона недостатньо теоретично і практично вивчена, зокрема, не існує цілісної концепції та системи практичних заходів з розвитку самоцінності

Проблематика самоцінності особистості початково розглядалась в ареалі проблеми самоставлення. Науковці переважно включають самоцінність до складу структури самоставлення або Я-концепції особистості при цьому зв'язки самоцінності з іншими складовими вбачаються по-різному різними авторами. Самоцінність виступає поняттям, взаємозамінним із самооцінкою [8], переживанням, що формується внаслідок оцінки особистістю самої себе [4; 5], первинним поняттям щодо самоповаги [9], або складовою емоційного самоставлення (аутосимпатії), чітко відокремленою від понять самооцінки, самоповаги та самоприйняття [6].

Аналіз поняття самоцінності, що міститься у роботах зарубіжних та вітчизняних вчених, показує значні розбіжності і навіть невизначеність, змішування з близькими поняттями, у розумінні феномену самоцінності різними авторами. Так, В. Сатір визначає високу самоцінність через почуття людиною своєї важливості та потреби, зазначаючи, що ключовим у розуміння самоцінності є неповторність людини. Неповторність та унікальність особистості акцентуються у її «Декларації самоцінності», але одночасно автор вказує, що поняття «самоцінність» та «самооцінка» є взаємозамінними [8].

За структурою самоставлення С. Пантілеєва [6], самоцінність є складовою такого його компоненту як аутосимпатія (емоційне самоставлення), а ще двома компонентами є самоповага, яка передбачає співвіднесення свого «Я» з певними критеріями, та самоприпущення, що пов'язане із негативним ставленням до себе. Таким чином, поняття самоцінності виявляється чітко відокремленим від понять самооцінки та самоповаги, а також від самоприйняття (дружного ставлення до себе), яке поруч із самоцінністю входить до складу аутосимпатії. Самоцінність виступає як почуття цінності та унікальності «Я» і одночасно цінність свого Я для інших.

Концепція формування структури Я А. Ленгле співвідносить самоцінність зі здатністю особистості критично оцінювати себе через усвідомлену рефлексію власних переживань та дій та відчувати цінність свого буття. Розвинута самоцінність дає відчуття себе в своїх діях «правильним» і «виправданим» перед самим собою та іншими [5]. Л. Калинникова визначає самоцінність як переживання особистісної значущості самого себе різного ступеня усвідомленості, значення себе для себе, яке виявляється за допомогою самооцінки [4]. Є. Сагєєва, навпаки, вважає самоповагу особистості похідною від її самоцінності,

а саму самоцінність – відносно незалежним, базовим настановленням особистості, що визначає вибори особистості в безперервному континуумі «Я – не Я», «для мене – не для мене» [9, с.11]. Самоцінність описується і як переконання (Г. Штавеманн, [11]), і як стан особистості, що базується на визнанні своєї значущості й важливості, прийнятті своїх якостей незалежно від обставин (А. Сибгатуліна, [10]). Процес становлення самоцінності розглядається і як такий, що має поступальний характер протягом усього життя людини [4; 7], і як такий, що закладається переважно у дитинстві під впливом певних обставин (А. Адлер [1], Л. Бурбо [3], А. Ленгле [5]).

Попри науково визнану важливість феномену самоцінності, значущість її впливу на осмислений вибір життєвих завдань, на якість емоційного життя та як фактору самопідтримки у несприятливих життєвих ситуаціях тощо, дослідники констатують невизначеність цього поняття та відсутність на сьогодні самостійного значення самоцінності як категорії [4; 7]. Така ситуація відображає й термінологічну невизначеність проблеми самоставлення, в цілому [2].

Водночас поняття самоцінності як пояснювальний останніми роками широко використовується у психологічній практиці, непрямым свідченням чого є численні популярні статті, відео та подкасти практичних психологів, сконцентровані довкола проблем сутності та проявів самоцінності, диференціації поняття самоцінності від самооцінки, зв'язку самоцінності та впевненості у собі та шляхів її набуття або розвитку. Практичні психологи вказують на значне поширення клієнтських запитів, так чи інакше пов'язаних із відсутністю почуття власної цінності людини для себе та оточення, зокрема, скарг на низьку самооцінку, невпевненість у собі або складності у стосунках з оточенням. У процесі формулювання психологічної мети ці клієнтські очікування часто стають запитами на роботу із самоцінністю.

Психологічна допомога клієнтам із несформованою самоцінністю вимагає всебічного аналізу та осмислення цього феномену, психологічних механізмів та умов його розвитку в процесі практичної роботи. Водночас, незважаючи на підвищений інтерес до проблематики самоцінності особистості, оцінка стану досліджуваної проблеми свідчить про те, що на сьогодні вона недостатньо теоретично і практично вивчена, зокрема, не існує цілісної концепції та системи практичних заходів з розвитку самоцінності особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адлер А. Наука жить. Киев : Port-Royal, 1997. 287 с.
2. Астрцов Д. А. Методологические подходы к изучению самоотношения в психологии. *Теоретическая и экспериментальная психология*. 2015. Т. 8. № 1. С. 62–78.

3. Бурбо Л. Пять травм, которые мешают быть самим собой. М. : София, 2020. 224 с.
4. Калининкова Л. Осознание самоценности в подростковом и раннем юношеском возрасте : дисс. ... докт. психол. Рига, 1999. 171 с.
5. Лэнгле А. Грандиозное одиночество. Нарциссизм как атропологический экзистенциальный феномен. *Московский психотерапевтический журнал*. 2002. № 2. С. 34–58.
6. Пантилеев С. Р. Самоотношение как эмоционально-оценочная система. М. : Изд-во МГУ, 1991. 110 с.
7. Просандеєва Л. Є. Концептуальні засади теорії самоцінності. *Актуальні проблеми психології* : зб. наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Т. 7. Вип. 13. К., 2007. 282–288.
8. Сатир В. Как строить себя и свою семью. М. : Педагогика-пресс, 1992. 190 с.
9. Сагеева Е. Р. Ценностная направленность в континууме «Я – не Я» и её связь с социально-психологическими характеристиками личности : автореф. дис. ... канд. психол. Наук : 19.00.05. Казань, 2009. 22 с.
10. Сибгатулина А. А., Марина И. Е. Чувство самоценности как составляющая развития гармоничной личности. *Педагогика и психология: проблемы развития мышления. Развитие личности в изменяющихся условиях* : материалы V Всерос. науч.-практ. конф. с междунар. участием. Красноярск, 2020. С. 191–195. [Электронный ресурс].
11. Штавеманн Г. Самоценность. Как заставить её работать на себя. Харьков : Гуманитарный центр, 2015. 212 с.

Білоус Р. М.

доцент кафедри психології, педагогіки та філософії

Пашковська Г. С.

студентка магістратури

*Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського
м. Кременчук, Полтавська область, Україна*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕЗІЛЬЄНТНОСТІ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР КАРДІОЛОГІЧНОГО ВІДДІЛЕННЯ

Фахівці в галузі психологічних, медичних і соціальних наук потребують глибокого, цілеспрямованого вивчення умов збереження психологічної стабільності особистості. Резильєнтність є феноменологічним поняттям